

MUSICAL PEDAGOGICS

Annual Scientific Edition of the
Greek Society for Music Education,
Vol. 15, 2017

MUSICAL PEDAGOGICS

ISME National Affiliate

7 Ermou Str., 54625, Thessaloniki.

Tel. / Fax: +30 2310 858658

email: info@eeme.gr

Web site: <http://www.eeme.gr>

MUSICAL PEDAGOGICS

*Annual Scientific Edition of the
Greek Society for Music Education*

ISSN 17901618

Vol. 15, 2017

Editors

Zoe Dionyssiou, May Kokkidou

DTP

Costas Tsougras

Cover Design

Christos Mitsakis

SCIENTIFIC COMMITTEE - REVIEW PANEL

Olympia Agalianou

Polyvios Androutsos

Smaragda Chrysostomou

Zoe Dionyssiou

Konstantina Dogani

Athina Fytika

Jere Humphreys

Panayotis Kanellopoulos

Leftothea Kartasidou

May Kokkidou

Yannis Myralis

Natasa Oikonomidou-Stavrou

Ioulia Papageorgi

Theocharis Raptis

Lelouda Stamou

Georgia Tserpe

Nicholas Tsaftaridis

Costas Tsougras

Dora Psaltopoulou

Nikos Theodoridis

Maria Varvarigou

Petros Vouvaris

Demetre Yannou

Graham Welch

Nikos Zafranas

Musical Pedagogics is published yearly and distributed free
to all members of the Greek Society for Music Education.

The authors are responsible for the English texts.

Price: 15 €

© Greek Society for Music Education

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα των διευθυντριών σύνταξης	4
Μαίη Κοκκίδου, Μαρία Τσαλίκη, Ξανθίππη Αναστασιάδου: Το μουσικό βίντεο στο μάθημα της μουσικής: έρευνα δράσης	7
Μαρία Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου: Δημοκρατικότητα στη μουσική μάθηση: μελέτη περίπτωσης της ενσωμάτωσης άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης σε σχολική τάξη δημοτικού σχολείου στην Κύπρο	23
Ξένια Θεοδωρίδου: Από τις <i>Kinderszenen</i> op.15 του R. Schumann στα <i>Bilder der Kindheit</i> της L. Auerbach: η ευαίσθητη ματιά των συνθετών για τον κόσμο των παιδιών μέσα από συλλογές πιάνου. Προτάσεις για διδασκαλία μορφολογίας και μουσικού νοήματος	43
Ρία Γεωργιάδου: Νοερή εξάσκηση. Από τον αθλητισμό στη μουσική: εφαρμογές, δυνατότητες, προοπτικές	64
Γιάννης Μυγδάνης, Μαίη Κοκκίδου: MOOCs και μουσική εκπαίδευση: μια πρώτη μελέτη περίπτωσης και προβληματισμοί	86

CONTENTS

Editorial	4
May Kokkidou, Maria Tsaliki, Xanthippi Anastasiadou: Music video in the music classroom: action research	7
Maria Papazachariou Christoforou: Democracy in music education: integrating informal music practices in a primary music classroom in Cyprus	23
Xenia Theodoridou: From R. Schumann's <i>Kinderszenen</i> to L. Auerbach's <i>Bilder der Kindheit</i> : the composer's sensitive view of the children's world through piano collections. Good teaching practices for morphology and musical meaning	43
Ria Georgiadis: Mental practice. From sports to music: applications, possibilities, perspectives	64
Yannis Mygdanis, May Kokkidou: MOOCs and music education: a preliminary study and few considerations	86

Στο 15ο τεύχος των Μουσικοπαιδαγωγικών έχουμε τη χαρά να φιλοξενούμε πέντε άρθρα που προέρχονται από ένα εύρος ερευνητικών προσεγγίσεων της μουσικής παιδαγωγικής. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται σε νέες τάσεις της μουσικοπαιδαγωγικής θεωρίας και πράξης, όπως τη χρήση του βίντεο, την έννοια της δημοκρατικότητας στη μουσική μάθηση, τα MOOCs που σχετίζονται με τη μουσική εκπαίδευση, ενώ η διδασκαλία της μουσικής μορφολογίας και της μουσικής ψυχολογίας αποτελεί έναν σταθερό προβληματισμό του χώρου.

Εκ παραδρομής στο προηγούμενο τεύχος, Μουσικοπαιδαγωγικά Τεύχος 14, στο άρθρο της Ελένης Χαλάτση με τίτλο «Αυτοσχεδιασμός και δημιουργικότητα στο πλαίσιο του ατομικού μαθήματος πιάνου στο Μουσικό Γυμνάσιο: μια μελέτη περίπτωσης», το όνομα της συγγραφέως τυπώθηκε ως Χαλατσή, ενώ το σωστό είναι Χαλάτση. Ζητούμε την κατανόηση της ερευνήτριας και των αναγνωστών.

Στο πρώτο άρθρο του τεύχους με τίτλο «**Το Μουσικό Βίντεο στο Μάθημα της Μουσικής: έρευνα δράσης**», η Μαίη Κοκκίδου, η Μαρία Τσαλίκη και η Ξανθίππη Αναστασιάδου παρουσιάζουν τα αποτελέσματα μίας έρευνας που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε με σκοπό τη διερεύνηση της χρήσης του μουσικού βίντεο στο μάθημα της μουσικής, με εστίαση στις στάσεις και τις αντιλήψεις των μαθητών αναφορικά με τη χρήση του βίντεο στο σχολείο και τις καθημερινές οπτικοακουστικές μουσικές εμπειρίες των παιδιών εκτός σχολείου. Η εν λόγω έρευνα είναι από τις πρώτες –αν όχι η πρώτη– που εστιάζει στο πεδίο του γραμματισμού για το μουσικό βίντεο και είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς δεν έχουν αναπτυχθεί μουσικοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις και μεθοδολογικά εργαλεία για την αξιοποίηση των μουσικών βίντεο στο μάθημα της μουσικής.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η χρήση του βίντεο στην τάξη φαίνεται ότι αυξάνει τα κίνητρα των μαθητών για μουσική μάθηση, προσφέρει εμπειρίες με νόημα στους μαθητές, ενισχύει τη δημιουργικότητά τους, εμπλουτίζει το λεξιλόγιό τους, και έχει θετική επίδραση στις κοινωνικές σχέσεις μέσα στην τάξη. Επίσης, αναδύθηκε η τάση των μαθητών να αναζητούν την οπτικοακουστική εμπειρία της μουσικής και να επιλέγουν το μουσικό βίντεο ως μέσο για μουσική ακρόαση στην καθημερινότητά τους. Οι ερευνήτριες συνάγουν ότι το μουσικό βίντεο έχει πολλές μουσικές-εκπαιδευτικές δυνατότητες, αλλά οι εκπαιδευτικοί πρέπει να εξοικειωθούν με τις βασικές αρχές και τους κώδικες της γλώσσας των βίντεο ώστε να το εντάξουν αποτελεσματικά στα μαθήματά τους. Οι μαθητές, από την πλευρά τους, έχουν αρκετές γνώσεις για το βίντεο –παρόλο που δεν έχουν συνείδηση αυτών ούτε έχουν αναπτύξει κριτική σκέψη σχετικά με αυτό το μέσο. Σε αυτή τη βάση, το μουσικό βίντεο μπορεί να αποτελέσει ένα αξιόλογο μέσο για να συνδεθεί η μουσική μάθηση με την καθημερινή πραγματικότητα των μαθητών.

Το άρθρο της Μαρίας Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου με τίτλο «**Δημοκρατικότητα στη μουσική μάθηση: μελέτη περίπτωσης της ενσωμάτωσης άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης σε σχολική τάξη Δημοτικού Σχολείου στην Κύπρο**» μας εισάγει στον πολύ ενδιαφέροντα χώρο της άτυπης μάθησης στη μουσική εκπαίδευση. Μέσα

από έρευνα περίπτωσης που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο σε Ε΄ τάξη δημοτικού σχολείου και μελέτη τεσσάρων μαθητών στο παρόν άρθρο, η ερευνήτρια υποστηρίζει πως η ενσωμάτωση άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης στο μάθημα της μουσικής παρείχε στους μαθητές ένα δημοκρατικό πλαίσιο μάθησης, μέσα στο οποίο ανέπτυξαν μουσικές και εξωμουσικές δεξιότητες και γνώσεις, ενώ παράλληλα συνεργάστηκαν αρμονικά, συλλογικά, με αυτονομία και με ενθουσιασμό.

Η εν λόγω έρευνα βασίστηκε στη μελέτη της Lucy Green (2008) που εφαρμόστηκε στο πρόγραμμα 'Musical Futures' στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η έρευνα της άτυπης μουσικής μάθησης, όπως υποστηρίζει η ερευνήτρια Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, αποδεικνύει ότι η μουσική εκπαίδευση χρειάζεται να εμπλουτιστεί με σύγχρονες διδακτικές πρακτικές οι οποίες αξιοποιούν τις εκτός σχολείου μουσικές δράσεις των μαθητών και προσφέρουν τη δυνατότητα ενεργής εμπλοκής στη μουσική διδασκαλία-μάθηση. Ειδικότερα, για τη μεταρρύθμιση και ανανέωση των πρακτικών που χρησιμοποιούνται στη θεσμοθετημένη μουσική εκπαίδευση, είναι σημαντικές οι διαδικασίες της ανακάλυψης της γνώσης και η εμπιστοσύνη στις ικανότητες των μαθητών. Αυτό σημαίνει ότι οι μουσικοπαιδαγωγοί θα είναι συνεργάτες, μέντορες και συνοδοιπόροι στην πορεία της μουσικής και προσωπικής ανάπτυξης των μαθητών τους.

Στο άρθρο της Ξένιας Θεοδωρίδου με τίτλο «**Από τις Kinderszenen op.15 του R. Schumann στα Bilder der Kindheit της L. Auerbach: η ευαίσθητη ματιά των συνθετών για τον κόσμο των παιδιών μέσα από συλλογές πιάνου. Προτάσεις για διδασκαλία μορφολογίας και μουσικού νοήματος**», η συγγραφέας παρουσιάζει μία πρόταση για μορφολογική και αφηγηματική μουσική ανάλυση, μέσα από το παράδειγμα δύο επιλεγμένων έργων από την ειδολογική κατηγορία της συλλογής για πιάνο για ή σχετικά με τα παιδιά. Πρόκειται για τα εισαγωγικά κομμάτια από τις Kinderszenen (1838) του R. Schumann και τα Bilder der Kindheit (2008) της L. Auerbach.

Η Θεοδωρίδου προσεγγίζει τα κομμάτια μέσα από διδακτικές παρατηρήσεις για τη διδακτική της μορφής, με έμφαση στον δομικό τύπο της «πρότασης» και της «μικρής τριμερούς μορφής». Επιπλέον, προτείνει ότι η μορφολογική ανάλυση πρέπει να λειτουργεί συμπληρωματικά με στόχους για την αισθητική και συναισθηματική εμπλοκή του μαθητή. Επ' αυτού, συστήνει την εφαρμογή της αφηγηματολογικής θεωρίας που περιλαμβάνει την περιγραφή σημασιολογικά σημαντικών μονάδων ή ενοτήτων και των σχέσεων μεταξύ τους, την παρακολούθηση των αλληλεπιδράσεων σε χρονική εξέλιξη, και τη διατύπωση ενός αφηγηματικού σχήματος. Στη συνδυαστική (μορφολογική και αφηγηματική) ανάλυση των δύο μουσικών παραδειγμάτων, εξετάζει τα μουσικά στοιχεία που στηρίζουν τις αφηγηματικές ιδέες των κομματιών. Η πρόταση διδασκαλίας της ερευνήτριας μπορεί να βρει εφαρμογή στο μάθημα μορφολογίας της μουσικής σε Ωδεία ή σε Μουσικά Σχολεία, ενώ η πρότασή της για μορφολογική ανάλυση μπορεί να βρει εφαρμογές και σε άλλα έργα στη διδασκαλία μουσικού οργάνου.

Το άρθρο της Ρίας Γεωργιάδου με τίτλο «**Νοερή Εξάσκηση - Από τον Αθλητισμό στη Μουσική: εφαρμογές, δυνατότητες, προοπτικές**» εισάγει τους αναγνώστες στην έννοια και τις λειτουργίες της νοερής εξάσκησης που είναι η φαντασιακή πρόβα μιας σωματικής δεξιότητας απουσία μεγάλων μυϊκών κινήσεων. Η νοερή εξάσκηση, που

αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στο πλαίσιο της αθλητικής ψυχολογίας, μπορεί να συμβάλλει στη βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας και της επίδοσης των μουσικών. Η συγγραφέας συζητά τον ορισμό της νοερής εξάσκησης, εμβαθύνει στις δυνατότητες, στις τεχνικές και στους τρόπους εφαρμογής της νοερής εξάσκησης στην μουσική, παρουσιάζει συνοπτικά κάποια ερευνητικά ευρήματα και ενθαρρύνει τους μουσικούς ερμηνευτές/εκτελεστές καθώς και τους μουσικοπαιδαγωγούς για τη συστηματικότερη ενασχόλησή τους με αυτή.

Η βιβλιογραφική αυτή μελέτη εστιάζει ειδικότερα στη μέθοδο νοερής εξάσκησης στη μουσική που αναπτύχθηκε από την πιανίστρια και παιδαγωγό του πιάνου Tatjana Orloff-Tschekorsky, περιγράφοντας τα στάδια της, τους όρους εφαρμογής της και τα πλεονεκτήματά της. Ακόμα, παραθέτει τεχνικές χαλάρωσης και εξηγεί τη σημασία της συνειδητότητας. Συνολικά, συνεισφέρει σε μία πιο ολοκληρωμένη και μεθοδική προσέγγιση της νοερής εξάσκησης από τον μουσικό κόσμο και επιχειρεί να συμβάλλει στην ένταξή της στα μουσικοπαιδαγωγικά προγράμματα σπουδών.

Στο πέμπτο άρθρο του τεύχους ο Γιάννης Μυγδάνης και η Μαίη Κοκκίδου παρουσιάζουν τα μουσικά MOOCs μία ειδική κατηγορία Μαζικών Ανοιχτών Διαδικτυακών Μαθημάτων (*Massive Open Online Courses*) στο άρθρο με τίτλο **«MOOCs και μουσική εκπαίδευση: μια πρώτη μελέτη περίπτωσης και προβληματισμοί»**. Τα μουσικά MOOCs αποτελούν μία πρόσφατη πρόταση στον χώρο της εξ αποστάσεως διαδικτυακής μουσικής εκπαίδευσης που αναμένεται να επηρεάσει τις εκπαιδευτικές διαδικασίες στο άμεσο μέλλον. Επί του παρόντος, τα περισσότερα μουσικά MOOCs προσφέρονται από πλατφόρμες σε συνεργασία με πανεπιστημιακά ιδρύματα.

Οι ερευνητές, μετά από ενδελεχή έρευνα, εντόπισαν αρκετές εκατοντάδες μουσικά MOOCs και επέλεξαν 110 από τις πιο δημοφιλείς πλατφόρμες, τα οποία συγκρότησαν το δείγμα της έρευνας. Σε αυτό το υλικό, εστίασαν στο πλαίσιο πραγματοποίησης των μαθημάτων, στο πρόγραμμα σπουδών, στις διδακτικές προσεγγίσεις και στις μορφές αξιολόγησης. Κατηγοριοποίησαν τα MOOCs ανάλογα με το περιεχόμενο των μαθημάτων και εξέτασαν συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η πλειονότητα των προσφερόμενων μαθημάτων έχει ως θεματολογία τη μουσική τεχνολογία, τη θεωρία της μουσικής και τη μουσική βιομηχανία. Όλα τα MOOCs έχουν ένα πρόγραμμα σπουδών, που υλοποιείται σε ένα διάστημα τεσσάρων ως επτά εβδομάδων, και το κυρίαρχο μεθοδολογικό εργαλείο είναι τα μαγνητοσκοπημένα βίντεο. Ένα σημαντικό εύρημα είναι τα υψηλά ποσοστά αποχώρησης από τα MOOCs τα οποία παρόλο που προδιαθέτουν θετικά και έλκουν το ενδιαφέρον πολλών ατόμων, τελικά φαίνεται ότι δεν δίνουν κίνητρα για την ολοκλήρωση του κύκλου μαθημάτων. Στη συζήτηση αναπτύσσονται συνοπτικά κάποιοι προβληματισμοί αναφορικά με την προσφερόμενη γνώση και την αποτελεσματικότητα αυτής την νέας μορφής μουσικής μάθησης.

Ευχόμαστε καλή ανάγνωση.

Οι διευθύντριες σύνταξης των Μουσικοπαιδαγωγικών,
Ζωή Διονυσίου & Μαίη Κοκκίδου

Νοέμβριος 2017